

TER BESLUITVORMING

Aan: SOCW

**Onderwijsprestaties en
Voortgezet Onderwijs**

Van

Persoonsgegevens

Datum

14 januari 2025

Referentie

49984846

Bijlagen

Startnota wet- en regelgeving
praktijkgerichte havo

nota

Startnota wet- en regelgeving praktijkgerichte havo

Aanleiding

U ontvangt bijgaand de startnota voor wet- en regelgeving praktijkgerichte havo. Hierin is uitgewerkt welke veranderingen in wet- en regelgeving noodzakelijk zijn om de praktijkgerichte programma's te verankeren als volwaardige schoolexamenvakken binnen het reguliere havo en bekostiging daarvan mogelijk te maken. Over de voortgang van de doorontwikkeling van praktijkgerichte havo is u deze week tevens afzonderlijk een te verzenden Kamerbrief aangeboden, die u heeft toegezegd aan de Kamer.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd akkoord te gaan met de startnota, zodat het wet- en regelgevingstraject voortgezet kan worden.

Kernpunten

- Deze startnota geeft de achtergrond van het praktijkgerichte havo en de noodzakelijke aanpassingen voor structurele verankering per 1 augustus 2026 weer.
- In de planning in de startnota is opgenomen welke stappen er de komende jaren gezet dienen te worden, rekening houdend met de uitvoering.
- Hiermee komt u tegemoet aan de breed aangenomen motie van het Kamerlid Ceder die u vraagt om de structurele verankering van het praktijkgerichte havo vanaf 2026 gerealiseerd te hebben. Zodat de praktijkgerichte programma's uiteindelijk op scholen in elke provincie een plek kunnen krijgen.¹
- Vanaf 2027 is €41 miljoen euro structureel op de begroting hiervoor gereserveerd. In de startnota is uitgewerkt hoe hier vorm aan zal worden gegeven. Uitgangspunt is een aanvullende bekostiging voor scholen met een praktijkgerichte havo met een bedrag per leerling die het vak volgt op het havo. Daarbij is uitgegaan van €358,61 per leerling, conform situatie in de gemengde leerweg op het vmbo.

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 36 600 VIII, nr. 106.

TER BESLUITVORMING

Aan: SOCW

Dank!

Onderwijsprestaties en
Voortgezet Onderwijs

Van

Persoonsgegevens

Datum

7 april 2025

Referentie

51984479

Bijlagen

I. Concept AMvB

II. Beleidskompasformulier

III. Template internetconsultatie

Intern OCW afgestemd

HOenS, OVO, WJZ

nota

Start internetconsultatie AMvB praktijkgerichte havo

Aanleiding

Aan de Tweede Kamer is toegezegd dat vanaf schooljaar 2026/2027 de praktijkgerichte vakken Maatschappij en Technologie verankerd worden in wet- en regelgeving. Alle havo-scholen mogen deze examenvakken dan vanaf 2026/2027 vrijwillig aanbieden aan leerlingen.¹ De introductie van deze vakken vindt plaats middels een wijziging van het uitvoeringsbesluit WVO 2020.

De beoogde inwerkingtredingsdatum van dit besluit is 1 augustus 2026. Om deze inwerkingtredingsdatum te halen, is het belangrijk de AMvB voor het zomerreces in internetconsultatie te laten gaan. Gelijktijdig met de internetconsultatie wordt de uitvoeringstoets bij DUO en de regeldruktoets bij de ATR aangevraagd. Daarnaast zal de concept-AMvB worden voorgelegd aan Caribisch Nederland.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd akkoord te gaan met het starten van de internetconsultatie voor de AMvB praktijkgerichte havo.

Kernpunten

- SLO ontwikkelt praktijkgerichte vakken voor het havo sinds 2021 op basis van een breed gedragen startnotitie. Vanaf 2023 biedt een groeiende groep scholen (vanaf schooljaar 2025/2026 zijn het er 240) de vakken aan in een (door)ontwikkeltraject onder begeleiding van SLO. De ervaringen zijn zeer positief. In de vragenlijsten die SLO tweemaal per jaar afneemt, geven zowel docenten als leerlingen hoge scores. De monitoringsresultaten worden naar verwachting voor de zomer gepubliceerd en zullen dan eveneens opgenomen worden in de Nota van toelichting bij de AMvB.
- Met de AMvB worden de praktijkgerichte vakken Maatschappij en Technologie verankerd in het havocurriculum. Hierin wordt vastgelegd welke plaats de vakken hebben in de profielen en hoe leerlingen ze kunnen afsluiten.
- Andere randvoorwaarden die nodig zijn voor verankering van de vakken worden meegenomen in een ministeriële regeling, waaronder de bekwaamheidseisen, de examenprogramma's en de structurele bekostiging.

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2024-2025, 36 600 VIII, nr. 106.

Toelichting

- Het praktijkgerichte vak Maatschappij en praktijkgerichte vak Technologie zijn vakken waarbij leerlingen op het havo verschillende levensechte en realistische opdrachten bij of voor externe opdrachtgevers (bedrijven, instellingen of overheden) uitvoeren. De vakken sluiten aan op de diverse behoeftes van leerlingen om actief te leren en laten leerlingen werken aan loopbaanoriëntatie en het ontwikkelen van beroepsbeelden. De vakken dragen bij aan de voorbereiding op het onderwijs op het hbo.
- In de Nota van toelichting op de AMvB wordt toegelicht hoe de vakken zijn ontstaan en hoe ze in het onderwijsprogramma van het havo zijn opgenomen. Indien de school één of meerdere praktijkgerichte vakken aanbiedt, kan de leerling het vak in de grote variant (360 SLU) kiezen als profielkeuzevak en de kleine variant (120 SLU) als vak in het vrije deel. De vakken worden afgesloten met een schoolexamen. Het cijfer voor de kleine variant wordt meegenomen in het combinatiecijfer.

Politieke context en krachtenveld

- Om verankering van de praktijkgerichte vakken is in de Tweede Kamer meerdere malen gevraagd, onder andere via de breed aangenomen motie van het Kamerlid Ceder die u vraagt om de structurele verankering van het praktijkgerichte havo vanaf 2026 gerealiseerd te hebben.
- Er is een groot draagvlak voor invoering van de vakken bij onder andere de VO-raad, Havoplatform, Vereniging Hogescholen en LAKS. Deze organisaties zijn gedurende het doorontwikkeltraject betrokken bij de ontwikkeling via een begeleidingscommissie.

Financieel

- Uit de AMvB zelf vloeien geen directe financiële consequenties voort. Aanbieden van de praktijkgerichte vakken brengt wel extra kosten met zich mee. Daarom wordt structurele bekostiging voor scholen die een praktijkgericht vak op het havo aanbieden voorbereid.
- Hiervoor geldt als uitgangspunt gelijke bekostiging voor gelijksoortig onderwijs. Om die reden zal een vergelijkbaar aanvullend bedrag per deelnemende leerling bekostigd worden als voor scholen die een vmbo-leerling de gemengde leerweg laten volgen. Hiervoor is vanaf 2027 € 41 miljoen gereserveerd op de OCW-begroting. In de berekening is uitgegaan van aanvullende bekostiging voor alle leerlingen in de havo bovenbouw, ter hoogte van het bedrag per leerling van de gemengde leerweg. Bij de verdere uitwerking per ministeriële regeling zal aan de hand van de definitieve vormgeving een nadere inschatting van de te verwachten deelname aan praktijkgerichte havo en van de uitgaven aan aanvullende bekostiging worden gemaakt. In de startnota praktijkgerichte havo (49984846 d.d. 14-01-2025) is dit eerder aan u voorgelegd.

Conform onderstaande planning zullen de benodigde stappen doorlopen worden:

Datum
7 april 2025

Fasen	Planning
Internetconsultatie en toetsen	April – juni 2025
Verwerken internetconsultatie en toetsen	Juli - augustus 2025
CSD/MR traject	September – oktober 2025
Voorhang	November – december 2025
Advies Raad van State	Maart 2026
Publicatie in staatsblad	1 mei 2026
Nahang	1 mei 2026
Inwerkingtreding	1 augustus 2026

TER BESLUITVORMING

Aan: SOCW via MOCW

**Wetgeving en Juridische
Zaken**

Van

Datum

23 september 2025

Referentie

54308295

Bijlagen

AMvB praktijkgerichte vakken
havo

Intern OCW afgesteld

OVO

nota

Aanbieding CSD amvb praktijkgerichte vakken havo

Aanleiding

Het ontwerpbesluit tot *wijziging van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 in verband met de mogelijkheid van het aanbieden van het praktijkgerichte vak in het havo* (hierna: het ontwerpbesluit) is gereed voor aanbieding aan de CSD ten behoeve van het doorlopen van het ministerraadtraject.

Geadviseerd besluit

Wij adviseren u om in te stemmen met de start van het ministerraadtraject voor de amvb, te beginnen met aanbieding aan de CSD ter behandeling op 13 oktober 2025. **Uiterlijke datum akkoord: 2 oktober 2025.**

Kernpunten

- Met het ontwerpbesluit worden de praktijkgerichte vakken 'Maatschappij' en 'Technologie' verankerd in het havocurriculum.
- In 2021 is onder begeleiding van SLO¹ een doorontwikkeltraject gestart. Tot op heden bieden ongeveer 240 scholen deze vakken al aan. Zij doen dit vooralsnog op basis van een ontheffing. De ervaringen uit het doorontwikkeltraject zijn positief.
- Nu bijna de helft van de havo-scholen deze vakken aanbiedt, is het moment gekomen om ze officiële status te geven.
- Na verankering van deze vakken kunnen alle scholen deze vakken gaan aanbieden. Dit is evenwel niet verplicht.
- Met dit ontwerpbesluit wordt het ook mogelijk gemaakt dat de deelname aan dit vak wordt geregistreerd in het Register Onderwijs Deelnemers. Daarmee wordt het mogelijk om in een afzonderlijke regeling aanvullende bekostiging te verstrekken voor de scholen die dit vak aanbieden. De bekostiging kan dan afgesteld worden op het aantal deelnemers.
- Het streven is om het ontwerpbesluit op 1 augustus 2026 in werking te laten treden. Om deze planning te halen is een spoedige behandeling in de CSD en ministerraad noodzakelijk. Immers, dit besluit moet worden *voorgehangen* bij beide Kamers der Staten-Generaal alvorens een advies gevraagd kan worden bij de Raad van State. Na vaststelling van het ontwerpbesluit moet het ontwerpbesluit ook nog worden *nagehangen*.

¹ Stichting Leerplanontwikkeling, het Nederlandse expertisecentrum dat zich bezighoudt met de ontwikkeling van curricula voor het basis-, voortgezet en speciaal onderwijs.

Toelichting

- SLO ontwikkelt sinds 2021 praktijkgerichte vakken voor het havo. Vanaf 2023 biedt een groeiende groep scholen (vanaf schooljaar 2025/2026 zijn het er 240) de vakken aan in een (door)ontwikkeltraject, via de Subsidieregeling praktijkgerichte havo en onder begeleiding van SLO. Met het praktijkgerichte vak leren leerlingen middels verschillende realistische opdrachten bij of voor opdrachtgevers kennis en vaardigheden toe te passen. Uit signalen van de scholen en uit de monitoring van SLO is gebleken dat de ervaringen met het praktijkgerichte vak positief zijn.
- De praktijkgerichte vakken worden aan het onderwijsprogramma van het havo toegevoegd als profielkeuzevak of als keuzevak in het vrije deel. Er is een klein vak (120 studielasturen) en een groot vak (360 studielasturen).
- Een school kan ervoor kiezen het vak aan te bieden. Een leerling kan dan ervoor kiezen het vak te volgen binnen de profielkeuze of als extra keuzevak.
- De vakken sluiten aan bij de wensen van leerlingen om te leren in realistische situaties. De vaardigheden die leerlingen opdoen, helpen ook bij de doorstroom naar het vervolgonderwijs.

Politieke context:

De breed aangenomen motie van het Kamerlid Ceder riep op om de structurele verankering van het praktijkgerichte havo vanaf 2026 gerealiseerd te hebben, zodat de praktijkgerichte programma's uiteindelijk op scholen in elke provincie een plek kunnen krijgen.²

Krachtenveld:

Er is een brede behoefte vanuit het veld aan een landelijke erkenning van de praktijkgerichte vakken Maatschappij en Technologie op het havo. De ontwikkelingen zijn regelmatig besproken met de begeleidingscommissie, waarin Havoplatform, Vereniging Hogescholen, Platform TL, Havistencompetent, SLO en LAKS vertegenwoordigd zijn.

Financiële overwegingen

Het besluit heeft geen directe financiële gevolgen. De aanpassing in bekostiging per ministeriële regeling zal apart ter besluitvorming worden voorgelegd. Hiervoor zijn vanaf 2027 reeds middelen gereserveerd op de OCW-begroting.

Planning

Behandeling in CSD	13 oktober 2025
Behandeling in MR	31 oktober 2025
Voorhang	november – december 2025
Advisering Raad van State	januari – februari 2026
Nader rapport en vaststelling	maart – april 2026

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 36 600 VIII, nr. 106.

Datum
23 september 2025

Nahang	mei - juni 2026
Inwerkingtredings-KB	juli 2026
Inwerkingtreding	1 augustus 2026

Het ontwerpbesluit moet worden voorgehangen aan beide Kamers der Staten-Generaal, vanwege aanpassingen in het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 om dit vak in te bedden in het curriculum.. De voorhang heeft tot gevolg dat beide Kamers voorafgaand aan de advisering van de Raad van State vragen kunnen stellen of opmerkingen kunnen maken. Dit heeft te maken met een bepaling in het besluit waarin geregeld is dat het praktijkgerichte vak niet meetelt als extra vak in de doorstroom van leerlingen in de gemengde leerweg (gl) en theoretische leerweg (tl) vmbo naar het havo, behalve bij tl-leerlingen die nog geen praktijkgericht vak binnen het profiel hebben gekozen.

Vanwege de verwerking van het vak in de uitslagbepaling van het eindexamen, moet het besluit ook worden nagehangen. Dit gebeurt nadat de regering – na advisering van de Raad van State – het besluit heeft vastgesteld. Op dat moment kunnen beide Kamers aangeven dat ze het echt niet eens zijn met het besluit, in dat geval kunnen ze het tegenhouden. Dit is niet de verwachting, maar wel de volledige procedure die doorlopen moet worden. De planning is krap, reden waarom we de voorhang direct na het verkiezingsreces willen starten.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

De contactgegevens van de behandelend ambtenaar zullen niet openbaar worden gemaakt.

TER ONDERTEKENING

Aan: SOCW (via MOCW)

**Wetgeving en Juridische
Zaken**

Van

Datum

13 oktober 2025

Referentie

54678871

Bijlagen

1. Ontwerpbesluit
2. MR-formulier

Intern OCW afgestemd

OVO

nota

Agendering ontwerpbesluit praktijkgerichte havo

Aanleiding

Het ontwerpbesluit praktijkgerichte havo is heden behandeld in de Commissie Sociaal Domein (CSD). De CSD heeft ingestemd met agendering van het ontwerpbesluit in de ministerraad.

Geadviseerd besluit

In te stemmen met agendering in de ministerraad, door ondertekening van het aanbiedingsformulier door SOCW.

Kernpunten

- Met het ontwerpbesluit worden de praktijkgerichte vakken 'Maatschappij' en 'Technologie' verankerd in het havocurriculum.
- Het ontwerpbesluit is behandeld in de CSD van 13 oktober 2025. Geen van de departementen heeft opmerkingen gemaakt bij het ontwerpbesluit. De CSD heeft ingestemd met agendering in de ministerraad.
- Het besluit is dus gereed voor behandeling in de ministerraad. Aldaar vraagt u toestemming het ontwerpbesluit voor te hangen bij beide Kamers der Staten-Generaal en daarna advies te vragen aan de Afdeling advisering van de Raad van State.
- De voorhang is verplicht vanwege de inhoud van dit ontwerpbesluit en zal direct na het verkiezingsreces worden gestart. Daarvoor ontvangt u later de brieven ter ondertekening.
- Het streven is om het ontwerpbesluit op *1 augustus 2026* in werking te laten treden.

Toelichting

Politieke context:

De breed aangenomen motie van het Kamerlid Ceder riep op om de structurele verankering van het praktijkgerichte havo vanaf 2026 gerealiseerd te hebben, zodat de praktijkgerichte programma's uiteindelijk op scholen in elke provincie een plek kunnen krijgen.¹

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2024-2025, 36 600 VIII, nr. 106.

Krachtenveld:

Er is een brede behoefte vanuit het veld aan een landelijke erkenning van de praktijkgerichte vakken Maatschappij en Technologie op het havo. De ontwikkelingen zijn regelmatig besproken met de begeleidingscommissie, waarin VO-raad, Havoplatform, Vereniging Hogescholen, Platform TL, Havistencompetent, SLO en LAKS vertegenwoordigd zijn.

Datum

13 oktober 2025

Financiële overwegingen

Het besluit heeft geen directe financiële gevolgen. De aanpassing in bekostiging per ministeriële regeling zal apart ter besluitvorming worden voorgelegd. Hiervoor zijn vanaf 2027 reeds middelen gereserveerd op de OCW-begroting.

Planning

Behandeling in MR	31 oktober 2025
Voorhang	november – december 2025
Advisering Raad van State	januari – februari 2026
Nader rapport en vaststelling	maart – april 2026
Nahang	mei - juni 2026
Inwerkingtredings-KB	juli 2026
Inwerkingtreding	1 augustus 2026

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

De contactgegevens van de behandelend ambtenaar zullen niet openbaar worden gemaakt.

TER ONDERTEKENING

Aan: SOCW

**Wetgeving en Juridische
Zaken**

Van

[Redacted]

Datum

27 oktober 2025

Referentie

54906023

Bijlagen

1. Ontwerpbesluit
2. Voorhangbrief 1^e Kamer
3. Voorhangbrief 2^e kamer
4. Internetconsultatieverslag
5. Gelakte beslisnota's

Intern OCW afgestemd

OVO

nota

Voorhangbrieven wijzigingsbesluit praktijkgerichte vakken havo

Aanleiding

Op 31 oktober 2025 wordt in de ministerraad het ontwerpbesluit behandeld tot wijziging van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 in verband met de mogelijkheid van het aanbieden van het praktijkgerichte vak in het havo. Aan de MR is verzocht in te stemmen met het voorhangen van dit besluit bij beide Kamers der Staten-Generaal. Mocht uit de voorhang geen ingrijpende wijzigingen voortvloeien, dan kan het besluit daarna ter advisering bij de Raad van State worden aangeboden.

Geadviseerd besluit

U wordt verzocht om de voorhangbrieven voor de Eerste en Tweede Kamer te ondertekenen. Deze brieven zullen verzonden worden na instemming van de ministerraad.

Toelichting

Dit besluit moet worden voorgehangen bij beide Kamers der Staten-Generaal. Dat is geregeld in artikel 13.1, eerste lid, WVO 2020. Dat heeft te maken met een specifiek onderdeel in het besluit. Dat is ook in de voorhangbrieven aangegeven. Op een later moment in het proces zal het besluit ook moeten worden nagehangen, vanwege andere onderdelen van het besluit.

Ter informatie treft u bijgaand ook het internetconsultatieverslag aan dat zal worden gepubliceerd zodra het besluit wordt voorgehangen. Tot slot treft u aan de beslisnota's (gelakt), die hebben geleid tot onderhavig besluit. Zodra u akkoord bent met onderhavige nota, zal ook deze nota nog aan dat pakket worden toegevoegd. Dit pakket wordt openbaar gemaakt en aan beide Kamers der Staten-Generaal gezonden gelijktijdig met de voorhang van besluit.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

De naam en contactgegevens van de behandeld ambtenaar zullen niet openbaar worden gemaakt.